

BARNDOM, UTBILDNING
OCH SAMHÄLLE

Examensarbete i fördjupningsämnet fritidspedagogik

15 högskolepoäng, grundnivå

Elevens upplevelser av elevinflytande och delaktighet i fritidshemmet

“Pupils experiences of influence and participation in leisure-time centre”

Isak Sjöstedt

Martin Wikström

Grundlärarexamen med inriktning mot arbete
i fritidshem, 180 hp

Handledare: Christian Norefalk

Examinator: Robert Nilsson Mohammadi

Förord

Vårt tänkta bidrag med examensarbetet är att undersöka och belysa elevers upplevelser av elevinflytande och delaktighet, kopplat till dessa begrepp inom olika områden i fritidshemsverksamheten.

Vi vill börja med tacka vår handledare Christian Norefalk som har hjälpt oss genom vår arbetsprocess av skrivandet av detta examensarbete. Vi vill även tacka informanterna som ställde upp på våra intervjuer.

Vi som har skrivit arbetet heter Martin Wikström och Isak Sjöstedt. Vi går en universitetsutbildning på Malmö universitet vid namn Grundlärautbildning: Inriktning Fritidshem. Vi anser att vi båda har gjort ett likvärdigt arbete under hela processen.

Sammanfattning

Vi ser en brist i upplevelser av elevinflytande och delaktighet i fritidsverksamheten ur elevers synvinkel. Vi upplever även att det finns en möjlig brist i samarbete mellan fritidspersonal och elever. Relevant forskning påpekar även att det saknas forskning kring elevers upplevelse av deras inflytande och delaktighet i fritids. För att kunna göra detta behöver vi inledningsvis undersöka och tolka elevernas upplevelser av inflytande och delaktighet som begrepp ur olika synvinklar i fritidsverksamheten. För att bäst kunna fånga elevernas upplevelser av fenomenen inflytande och delaktighet, har vi valt att utgå ifrån en fenomenologisk teoriförankring kopplat till syfte och frågeställningar. Vårt metodval utgår ifrån en kvalitativ semistrukturerad intervjumetod med en fenomenografisk analysmetod som val för att bearbeta vårt insamlade empiriska material.

Inför intervjuerna förberedde vi tematiskt uppdelade intervjufrågor samt en definition av inflytande och delaktighet. Våra intervjuer utgick alla från samma skola. Vårt urval av informanterna utgick från strategiska urval. Vi valde att låta läraren välja ut vilka elever som skulle medverka i intervjuerna. Vårt urval begränsades av hur många elever som svarat ja på om de ville medverka eller inte. Begränsningen uppkom av en tidsbrist som upplevdes genomgående i hela examensarbetet.

I vår första resultatdel använder vi oss av triangelmodellen kallad *Det dynamiska medborgarskapet* (SOU, 2000 1:37) kopplad till begreppen vi undersöker, som visar på komplexiteten mellan begreppen. Skillnader och likheter belyses mellan begreppen. Vår andra resultat del tar upp centrala begrepp kopplade till elevernas upplevelser av deras inflytande och delaktighet i fritidsverksamheten. Begreppen informanterna kopplade till inflytande och delaktighet, var bestämmande (inflytande) och deltagande (delaktighet). Det mest framträdande resultatet i den här delen var elevernas positiva upplevelse av utrymme för val av delaktighet och innehåll i fria aktiviteter. Eleverna diskuterade även läromedel i fria aktiviteter, i vilka de såg en brist i att kunna påverka. I planerade aktiviteter upplevdes en brist på samarbete med fritidspersonalen. Eleverna upplevde även möjligheter till inflytande i formella representativa aktiviteter (fritidsråd).

I slutsatsen upplever eleverna delaktighet och inflytande som komplexa begrepp, som är svåra att skilja åt. Det upplevdes ett stort utrymme för inflytande i val och innehåll i fria aktiviteter, medans i planerade aktiviteter upplevdes en potentiell brist på inflytande i innehållet. En annan

brist i planerade aktiviteter som kan tolkas är elevernas möjlighet till inflytande i delaktighet. En möjlig slutsats av detta som kan ha en positiv effekt är att variera planerade aktiviteter, där vissa tillåter inflytande i delaktighet. Informanter upplevde även att de inte fick möjlighet till inflytande i val av vilka material (läromedel) som skulle finnas tillgängliga i fria aktiviteter. Eleverna upplevde möjlighet till inflytande i formella representativa aktiviteter, i detta fallet diskuterades specifikt fritidsråd.

Nyckelord: (Elev)inflytande, delaktighet, elevperspektiv, upplevelser, skola, fritidshem, möjligheter, brist, fria och planerade aktiviteter.

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	7
2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	8
3 TIDIGARE FORSKNING	9
3.1 ELEVINFLYTANDE	9
3.2 DELAKTIGHET	9
3.3 SAMBAND MELLAN DELAKTIGHET OCH INFLYTANDE	10
3.4 ELEVERS MÖJLIGHETER TILL INFLYTANDE I UNDERVISNINGEN	11
3.5 ELEVINFLYTANDE I OLIKA DEMOKRATISKA PROCESSER	12
4 TEORETISKA PERSPEKTIV	13
4.1 TEORIFÖRANKRING KOPPLAT TILL METODVAL	13
4.2 FENOMENOLOGISK TEORIFÖRANKRING KOPPLAT TILL INTERVJUER.....	13
5 METOD	15
5.1 INTERVJU SOM METOD.....	15
5.2 FENOMENOGRAFI SOM ANALYSMETOD	16
5.3 URVAL, GENOMFÖRANDE OCH FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN.....	17
5.3.1 Urval.....	17
5.3.2 Genomförande	19
5.3.2.1 Reflektion av intervjuguide	20
5.3.3 Forskningsetiska överväganden	21
6 ANALYS OCH RESULTAT	22
6.1 VÅR DEFINITION AV INFLYTANDE OCH DELAKTIGHET	23
6.2 ELEVERNAS UPPLEVELSE AV BEGREPPET ELEVINFLYTANDE OCH DELAKTIGHET	23
6.3 BESKRIVNINGSKATEGORIER.....	25
6.3.1 Delaktighet i planerade och fria aktiviteter.....	26
6.3.2 inflytande i fria och planerade aktiviteter.....	27
6.3.3 Inflytande i fritidsråd som planerad aktivitet.....	28
6.3.4 Läromedel som en del av elevernas fritidsmiljö i fria och planerade aktiviteter.....	29
6.4 SAMMANFATTNING AV RESULTAT	30
6.4.1 Elevernas upplevelse av begreppet elevinflytande och delaktighet (förutbestämd kategori).....	30
6.4.2 Beskrivningskategorier.....	31
7 DISKUSSION	33
7.1 PROBLEMATISERING AV BEGREPPEN INFLYTANDE OCH DELAKTIGHET.....	33
7.2 ELEVERNAS FÖRSTÅELSE AV INFLYTANDE OCH DELAKTIGHET SOM BEGREPP	34
7.3 HUR ELEVER SER PÅ SITT INFLYTANDE OCH SIN DELAKTIGHET I FRITIDSVERKSAMHETEN	37
7.4 LÄROMEDEL SOM EN DEL AV ELEVERNAS FRITIDSMILJÖ I FRIA OCH PLANERADE AKTIVITETER	39
7.5 SLUTSATS	40
7.5.1 Hur upplever eleverna begreppen elevinflytande och delaktighet?.....	40
7.5.2 Hur upplever eleverna deras möjlighet till inflytande och delaktighet i olika delar av fritidsverksamheten?	40
7.6 RELEVANS FÖR FORTSATT PROFESSION	42
7.7 SJÄLVKRITISK REFLEKTION	43
7.8 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING.....	43
8 REFERENSLISTA	45
9 BILAGOR	49

1 Inledning

I läroplanen är inflytande ett begrepp som står skrivet på flera ställen. Det lyfts bland annat att eleverna ska få inflytande i att vidareutveckla utbildningen och ta del av frågor som rör dem (Skolverket, 2019). Eleverna ska samt få möjlighet att utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ansvar genom att delta i planering och utvärdering av det dagliga upplägget för undervisningen. För fritidshemmets del betonas att lärandet i fritidshemmet ska utgå från elevernas behov, intresse och initiativ (Skolverket, 2019). I FN:s barnkonvention är ökat elevinflytande en av de fem punkter som står skrivna i arbetsmodellen Rättighetsbaserad skola framtagen av UNICEF.

Debattscenen kring elevinflytande var som mest aktuell under 2015-2016. Den är dock fortfarande högst relevant idag. Detta genom att den senaste skolenkäten från skolinspektionen VT 2019 visar statistik på att elever anser att inflytande i all undervisning i skolan är en viktig punkt, som många elever anser vara bristande (Skolinspektionen 2019). Tholander (2005) lyfter utifrån undersökningar från SOU (1996) att det finns ett glapp mellan lärares och elevers upplevelser av graden inflytande elever får i skolan. Samtidigt menar Aston och Lambert (2010) att det har gjorts väldigt lite forskning specifikt gällande elevers upplevelser av hur de ser på deras roll i beslutfattande processer i skolan samt vad elever anser kan förbättras gällande aspekter som berör dem i skolan.

Med detta sagt verkar det finnas en brist i upplevelser av elevernas inflytande i skolan ur elevernas egna synvinkel. Specifikt finns det ett behov av att ta reda på mer om elevers upplevelser gällande deras möjligheter att påverka sin undervisning i skolan. Detta behov är relevant för att lärare ska kunna främja elevernas utveckling av deras förmåga att utöva inflytande i undervisning som läroplanen tar upp. Det vi intresserar oss för i denna studie är att ta reda på hur elever upplever deras möjlighet att påverka deras fritidsverksamhet. Vi ser det som relevant att undersöka hur elever upplever begreppen elevinflytande och delaktighet. Detta för att dels få en bild av elevernas upplevelse av begreppen, men även hur de kopplar sin upplevelse av begreppen, till deras möjligheter att påverka undervisningen på fritidshemmet.

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med vårt examensarbete är att undersöka hur eleverna upplever inflytande och delaktighet i fritidsverksamheten utifrån olika perspektiv.

- Hur upplever eleverna begreppen elevinflytande och delaktighet?
- Hur upplever eleverna deras möjlighet till inflytande och delaktighet i fritidsverksamheten?

3 Tidigare forskning

I följande avsnitt presenteras forskning som vi anser är relevant utifrån vad som kommer att undersökas i studien. Först presenteras olika begreppsdefinitioner och synsätt på begreppen elevinflytande och delaktighet samt hur begreppen kan gå in i varandra. Synsätten av begreppen är användbara för att kunna problematisera begreppen i relation till elevernas upplevelser av begreppen. Vidare tar vi upp forskning gällande elevers möjligheter till att påverka skolans och fritidshemmets undervisningen i olika avseenden.

Här har vi försökt välja ut forskning som har sin utgångspunkt i elevers upplevelser eftersom vi vill kunna koppla och jämföra forskningsresultat med de resultat vi kommer fram till i studien.

3.1 Elevinflytande

Den stora förändringen inom skola som skedde med bytet från en mer statligt styrd skola till en övergång mot kommunalt styrda skolor, har ändrat definitionen av elevinflytande som nu riktar sig mot ett mer individualiserat elevinflytande (Rönnlund, 2013). Utövandet av elevinflytande i skolan sker mer i informella aktiviteter och möten. Vikten läggs även på eleverna som individer, med ett ansvar att utöva elevinflytande i olika former. Detta genom förändringar i styrdokumentens skildringar av elevinflytande mot ett mer individcentrerat fokus, istället för en samhällscentrerad syn, det vill säga ett kollektivt perspektiv (Rönnlund, 2013).

Forsberg (2000) hävdar att det inte finns en entydig definition av elevinflytande. En definition hon lyfter är att elevinflytande kan ses som en fråga om elevers medverkan i en mer eller mindre formell beslutande verksamhet. Elevers möjlighet till önskad utveckling och förändring ses också som en del i elevers inflytande (Forsberg, 2000).

3.2 Delaktighet

Thomas (2007) definierar begreppet delaktighet, i sin forskningsöversikt om barns delaktighet, utifrån två distinktioner. Den första definitionen är att vara generellt deltagande i en aktivitet eller verksamhet och den andra är att vara medverkande i beslutfattande process. Åkerlund (2006)

problematiserar denna uppdelningsmodell då perspektiven kan bli statiska. Åkerlund menar att perspektiven går in i varandra och är därmed mer dynamiska (ibid.). Det verkar även finnas en likhet mellan det andra perspektivet om medverkade i beslutfattande och Forsbergs (2000) definition av elevinflytande. Dock kan perspektiven möjligen vara användbara till precisera och urskilja elevers form av delaktighet i olika sammanhang.

Delaktighet verkar alltså vara ett rörligt begrepp som tangerar i närliggande begrepp. Enligt Elvstrand (2009) görs det ofta skillnad mellan social inkludering och delaktighet i begreppsanalyser. En uppfattning av distinktionen är att social inkludering kan ses som en passiv form av deltagande medan delaktighet kan ses som en aktiv form av deltagande (Elvstrand, 2009). Delaktighet utifrån denna jämförelse verkar handla om att agera inom ramen av sitt deltagande.

Kördel Åkerström (2017) tolkar begreppet delaktighet ur ett passivt och aktivt perspektiv utifrån Molins (2004) doktorsavhandling. Delaktighet uttrycks här som något aktivt som utförs medan deltagande är den passiva formen av utförande i en aktivitet. Kördel Åkerström (2017) tar även upp definitioner av delaktighet som är nära kopplade till vår definition av inflytande som begrepp, genom exempel från två olika styrdokument. Dessa definitioner kommer från FN's kommitte för barnens rättigheter (2012) och Europarådets minister kommitte (2015). De problematiseras och nyanseras vidare i diskussionsdelen.

3.3 Samband mellan delaktighet och inflytande

Utifrån vad som har tagits upp verkar delaktighet och inflytande vara närliggande begrepp. I statens offentliga utredningar (SOU, 2000 1:37) lyfts en triangelmodell som kallas Det dynamiska medborgarskapet. Utifrån Elvstrands (2009) tolkning av modellen så visar den på ett samband mellan begreppen deltagande, inflytande och delaktighet. Det finns tre olika premisser som ska tillgodoses för att elever ska känna delaktighet, inflytande och deltagande. Den första, som benämns som meningsfullt deltagande, kan vi koppla till delaktighet eftersom den beskrivs som en upplevd meningsfullhet kring lärande i skolan. Den andra premissen kallas för öppenhet och insyn, vilket kan kopplas till inflytande. Premissen tolkas som att ge eleverna insikt i vad som äger rum och planläggs i fritidsverksamheten. Den sista premissen kallas för politisk

jämlikhet vilket utifrån vår tolkning kan ses som en möjlig förutsättning för inflytande och delaktighet hos elever på fritids. Elvstrand (2009) betonar dock en problematik som kan vara viktig att ta upp i samband med denna premissen, nämligen att skolan med fritidshemmet inkluderat, grundar sig i en maktskillnad mellan elever och lärare.

3.4 Elevers möjligheter till inflytande i undervisningen

Haglund (2015) studie visar en brist i elevernas inflytande över planeringen av de tematiska aktiviteter som fritidspedagoger arrangerade på ett fritidshem. Eleverna hade dock valmöjligheten att välja om de ville delta eller inte i aktiviteterna. Vad som också visade sig vara påtagligt i studien var att fritidspedagogerna i intervjuerna inte verkade uppmärksamma elevernas perspektiv och synpunkter om planerade tematiska aktiviteter. Haglund hävdar även att utgångspunkten av fritidspedagogernas planering av tematiska aktiviteter grundar sig i ett vuxenperspektiv. Det vuxenperspektiv han synliggör fokuserar på att planera aktiviteter utifrån vad som anses vara gynnsamt för elevers utveckling, dock utan anknytning till elevers tankar och åsikter (Haglund, 2015).

Annan forskning (Elvstrand, 2009; Sheridan & Pramling Samulessons, 2001) lyfter liknande resultat gällande en upplevd skillnad elever har om deras påverkan av planerad undervisning och självvalda aktiviteter. Eleverna upplevde en liknande möjlighet att bestämma över självvalda aktiviteter jämfört med planerad undervisning. I ytterligare forskning visar det sig att det finns brister i elevers möjlighet till påverkan och delaktighet i utformningen av skolundervisningen, utifrån de direktiv läroplanen tar upp (Oscarsson, 2003; Thorblad, 2008). Att ge eleverna inflytande till att fritt kunna bestämma över vad de vill göra i skolan ser Wyness (2001) som problematiskt inom skolans verksamhet. Elevers viljor skiljer sig ofta från vilka avsikter lärare har med sin planerade undervisning (Wyness, 2001). Inom fritidshemsverksamheten menar dock Haglund (2015) att det finns ett större fokus på att planera undervisningens innehåll utifrån både vad eleverna känner för att göra och vad som kan tänkas leda till möjligheter för lärande hos eleverna. I verksamheten finns det även en strävan att elever ska ha friheten att välja om de vill delta i aktiviteterna som erbjuds (Hjalmarsson, 2013). Här finns det dock en spänning mellan fritidspersonalens vilja att göra aktiviteterna frivilliga, och att samtidigt få med sig eleverna att delta i aktiviteter som fritidspersonalen anser är viktiga för elevernas lärande och utveckling (ibid).

3.5 Elevinflytande i olika demokratiska processer

Rönnlund (2013) gör skillnad mellan två olika former av kollektiva inflytandeprocesser i skolan. Dessa är representativ och alternativ kollektiv inflytandeform. Den representativa formen innefattar möten som klassråd och fritidsråd medans den alternativa kan vara demokratiska processer som uppkommer i informella sammanhang, i skolans verksamhet (Rönnlund, 2013). Enligt eleverna i studien engagerar de sig mer i alternativa former jämfört med representativa. Rönnlund (2013) hävdar utifrån elevernas upplevelser att representativa kollektiva inflytande former bör förändras mot mer alternativa.

För att skolor ska kunna främja mer demokratiska processer där elever får möjlighet utöva i sitt inflytande menar Ekholm (2004) att elever och lärare måste dela samma uppfattning av det demokratiska uppdraget den enskilda skolan står inför. Det behövs dessutom ske en förändring i hur lärare ser på sin maktposition över eleverna (Ekholm, 2004). Det är även viktigt att elever har ett kritiskt förhållningssätt till demokratiska processer i skolan, som fritidslärare sätter upp (Roth, 2004).

4 Teoretiska perspektiv

4.1 Teoriförankring kopplat till metodval

Teorin vi har valt att utgå ifrån i våra intervjuer är fenomenologi. Anledningen varför vi har valt att använda oss av fenomenologi som vårt teoretiska perspektiv är för att vi vill undersöka hur elever upplever begreppen inflytande och delaktighet. Fenomenologin består av 3 huvudkategorier:

1. Den filosofiska eller transcendental fenomenologin, som utgår ifrån att samma objekt, till exempel ett träd kan upplevas annorlunda av en människa beroende på var personen riktar sin uppmärksamhet eller i vilken vinkel människan står i förhållande till trädet. Hur trädet upplevs beror också på vem som studerar trädet, dvs att människor har en subjektiv syn på omvärlden (Brinkkjaer m.fl. 2013).
2. Den sociologiska eller intersubjektiva fenomenologin, utgår ifrån att världen vi lever i har tolkats och upplevts av människor innan oss, som fört vidare sina traditioner vilka skapar en bakgrund av hur vi erfarar och interpreterar världen. (Brinkkjaer m.fl. 2013).
3. Den kroppsliga eller livsvärlds (med fokus på kroppen) fenomenologin, vill beskriva upplevelser utifrån kroppen och känslor, där kroppen i sig är social och har många sätt att uttrycka sig på baserat på vad människan upplever, dess erfarenheter och åsikter (Brinkkjaer m.fl. 2013).

4.2 Fenomenologisk teoriförankring kopplat till intervjuer

Fenomenologi handlar om att ta reda på människors upplevelser av olika fenomen. Den transcendental fenomenologin är vår utgångspunkt och en huvudkategori i vår fenomenologiska teoriförankring. Denna huvudkategori utgår ifrån tre olika sätt som en elev (människa) i vårt fall kan uppleva olika fenomen, och hur dessa tre sätt påverkar varandra, och elevers upplevelser av olika fenomen. Kopplat till vårt syfte och frågeställningar är de centrala begreppen inflytande och delaktighet två olika fenomen i detta fallet. Vidare är elevers möjligheter till delaktighet och inflytande ett fenomen som vi undersöker utifrån elevernas upplevelser.

Det första sättet i den här kategorin beskriver hur elever kan uppleva fenomen olika beroende på hur de riktar sin uppmärksamhet. I en intervju kan detta till exempel kopplas till vilken vald miljö eleverna vistas i, och hur intervjufrågorna formuleras och uppfattas av eleven. Det andra sättet beskriver hur elever kan påverkas av vilken vinkel eleven står eller sitter i. Hur elevinformanterna sitter och vad de ser utifrån denna vinkel kan alltså påverka elevens upplevelse av fenomenet. Det tredje och sista sättet beskriver hur personen som betraktar fenomenet, kan påverka vilket svar som ges vid olika intervjufrågor, det vill säga att alla elever har en egen subjektiv syn på omvärlden och fenomenet i sig.

5 Metod

5.1 Intervju som metod

Vi använde oss av intervjuer som metod för att få information kring elevers upplevelser av begreppen elevinflytande och delaktighet samt om elevers möjligheter till att påverka fritidshemsverksamheten. Intervjuer är en datainsamlingsmetod som ofta används i fenomenologiska undersökningar (Christoffersen m.fl 2015).

Inom kvalitativa metoder finns tre olika typer av intervjuformer. Den ostrukturerade intervjun har ofta ett förbestämt generellt tema, med öppna frågor som formuleras på platsen (Christoffersen m.fl 2015). Den strukturerade intervjun är en mer standardiserad intervjuform, där man använder fasta svarsalternativ som forskaren själv bockar av (Christoffersen m.fl 2015). Den semistrukturerade intervjun kan sägas vara ett mellanting mellan ostrukturerad och strukturerad intervju (Christoffersen m.fl 2015). Denna intervjuform är baserad på en övergripande intervjuguide bestående av bestämda teman med färdiga frågor i anknytning till undersökningsområdet (ibid.). Vi har använde oss av den semistrukturerade eller delvis strukturerade intervjuformen i våra intervjuer.

Valet av semistrukturerad intervju kan motiveras med att vi vill ha en struktur på intervjun och se till att våra frågor tydligt anknyter till vårt syfte och frågeställningar. Vi vill även utforma övergripande intervjufrågor, menade att introducera vår informanter till valda centrala begrepp, och förbereda oss på olika teman som kan komma upp under intervjuns gång. Semistrukturerade intervjuer tenderar att generera mer öppna frågor jämfört med strukturerade, vilket kan vara problematiskt att genomföra med yngre elever eftersom de inte har lika stor referensram som vuxna lärare till exempel. Dock är intervjuformer med frågor av öppen karaktär nödvändiga att använda i intervjuer som riktar sig in på att förstå hur människor upplever och beskriver olika fenomen (Christoffersen m.fl 2015). Att vi använder semistrukturerade intervjuer kan underlätta för eleverna då denna intervjumetod inte kräver samma grad av öppna frågor som ostrukturerade intervjuer (Christoffersen m.fl 2015). I semistrukturerade intervjuer är det exempelvis möjligt att använda sig av förkodade frågeformulär.

5.2 Fenomenografi som analysmetod

Fenomenografi är uppbyggd på att förstå hur människor skildrar olika fenomen i världen. Vikten ligger i att människor har olika beskrivningar av sin värld, det vill säga att fenomenografi gör en ansats att gå ifrån likheter i våra upplevelser av olika fenomen (Fejes & Thornberg, 2019). Två centrala begrepp inom fenomenografi är upplevelse och resultat. Upplevelser utgår ifrån förståelse för människors olika sätt att uppleva till exempel ett träd. Fenomenografi utgår ifrån en kvalitativ återgivning av människors upplevelser, där många olika redogörelser utgör begreppet resultat (Fejes & Thornberg, 2019).

Fenomenografiska intervjuer har ofta en öppen frågemetod och går ofta djupgående in på specifika fenomen (Kroksmark, 2007). Detta kan liknas med intervjumetoderna ostrukturerade och semistrukturerade intervjuer som också utgår ifrån öppna frågor. I fenomenografiska intervjuer finns en strävan att informanten på egen hand ska definiera och avgränsa olika aspekter i det behandlade innehållet (Kroksmark, 2007). Intervjupersonen bör därmed undvika att förbereda svarsalternativ, vilket ibland kan användas i semistrukturerade intervjuer. Vi har alltså undvikit att använda oss av färdiga svarsalternativ i våra semistrukturerade intervjuer.

Fejes & Thornbergs (2019) fenomenografiska analysmodell vi utgått ifrån ser ut så här: Vi bekantar oss med empiriska materialet genom att transkribera det. sedan granskar vi materialet flera gånger tills det är välbekant för oss. Vi för anteckningar under granskningens gång. Efter detta kommer kondensationen, som är vår analysdel av intervjuerna. Den börjar med att försöka utröna de viktigaste upplevelseskildringarna genom att välja ut specifika delar i det empiriska materialet. De olika delarna vi väljer begränsas vanligtvis till allt från några rader till en halv A4-sida. Man kan ta ut flera delar i samma intervju för analys, men då blir det viktigt att deras relevans inte har en för hög diskrepans. Dessa delar blir sedan stommen i våra jämförelser med till exempel relevant forskningsmaterial. I jämförelsedelen försöker vi hitta similariteter och olikheter i materialet genom att göra en ansats att jämföra delarna vi fick ut genom kondensation. Det kan även vara viktigt att upprepat analysera och jämföra delarna ur flera synvinklar. Nu går vi vidare med materialet och försöker skapa olika kategorier av informanternas uttalanden genom att analysera deras likheter mellan de utvalda delarna. Detta steg i analysmodellen kallas för gruppering. Vi går vidare med artikulera kategorierna, vilket innebär att skapa en tydlighet i de valda kategorindelningarna. I det här steget lägger vi även upp en skiljelinje mellan olika

upplevelser. Detta innebär att vi kan definiera vilka olika delar som går inom samma kategori, och om nya kategorier behöver skapas. Nu skapar vi genom diskussion mer konkreta huvudkategorier. Detta för att underlätta för läsaren att förstå innehållet i varje kategori. Den här fasen kallas att namnge kategorierna. I den kontrastiva fasen gör vi en ansats att överföra delar som kan passa in i flera olika kategorier. Flera kategorier kan i detta steg även bilda en större gemensam kategori beroende på materialet.

I vår analysprocess började vi med att transkribera de två inspelade intervjuerna ordagrant. Sen gick vi vidare med att färgkoda olika delar i de två intervjuerna som vi upplevde intressanta för vårt examensarbete. Under denna fasen av analysprocessen hade vi även vårt forskningsmaterial i åtanke när vi valde ut specifika delar i de olika intervjuerna. Vårt nästa steg bestod sedan i att färgkoda och kategorisera urvalen för att utröna vilka citat som hade tydliga likheter och skillnader mellan varandra. Vi jobbade sedan vidare med rubrikerna för våra kategorier för att tydligare kunna urskilja vilka av elevernas upplevelseskildringar som passade in bäst med varandra. Slutligen letade vi efter möjligheter att slå ihopa eller ta bort olika kategorier och överföra citat från dessa kategorier till andra liknande kategorier.

Den fenomenografiska analysmetoden kan vara problematisk genom att den endast fokuserar på en individs upplevelse av något, vilket kan variera mycket och endast är tolkningsbart, det vill säga att det inte går att generalisera den empiriska datan med hjälp av denna analysmodell. I bästa fall kan den tillföra en möjlig insikt i valt ämne samt tillföra fler synvinklar i en utvärdering eller utveckling av fritidshemsverksamheten på olika sätt. Denna problematik går att applicera på vår fenomenologiska teoriförankring.

5.3 Urval, genomförande och forskningsetiska överväganden

5.3.1 Urval

Inför intervjutillfällena använde vi oss av strategiska urval för att bestämma vem vi ville intervjua. Strategiska urval används i kvalitativa intervjuer där urvalet bestäms utifrån olika aspekter av vad som anses vara ändamålsmässigt för undersökningen (Christoffersen m.fl 2015).

Vi gjorde en ansats att ta hänsyn till ålder i vårt urval av elever, eftersom det kan tänkas påverka elevernas möjligheter till inflytande till delaktighet i fritidsverksamheten.

Urvalet bestod av sammanlagt sju elever som går i årskurs tre på samma skola. Eleverna delades in i två gruppintervjuer på samma skola. Eleverna valdes ut av en fritidspedagog som vi var i kontakt med från skolan. Vi påverkade inte fritidspedagogens specifika val av elever förutom att vi hade en önskan om elever i samma ålder.

Att en fritidspedagog på skolan vi intervjuade elevinformanterna valde ut vilka elever som skulle ingå i våra intervjugrupper ansåg vi vara positivt eftersom fritidspedagogen kände elevinformanterna närmare, och kunde därför avgöra vilka elever som skulle kunna passa både specifikt för intervjun men även elever som gärna pratade och diskuterade generellt. Vår tanke var att detta kunde öka validiteten i vår empiriska data. Om vi hade haft en bredare tidsaspekt att röra oss med gällande examensarbetet kanske vi hade valt att göra enskilda mindre intervjuer med intresserade elever för att kunna skapa ett relevant empiriskt material på så sätt. Det finns också en möjlighet att vi hade fått mer relevant empiriskt material att analysera om vi hade valt ut eleverna själva, men vi ansåg att chansen för att öka relevansen i den empiriska datan var större om en fritidspedagog valde ut våra elevinformanter i detta fallet.

Våra intervjusituationer utgick ifrån grupper med lika andel tjejer och killar utifrån storlek på grupperna. Vi anser att grupper underlättar för eleverna att diskutera olika kategorier mer ingående. Detta skulle kunna öka relevansen för vårt insamlade empiriska material. Att intervjua en elev enskilt kan ge en tydligare bild av elevens egna upplevelser kring valda kategorier, men det finns en risk med detta val eftersom det kan kräva en mer ingående relation med eleven för att denna ska känna tillräcklig trygghet kring intervjusituationen. En relation med intervjuade elever kan också påverka deras svar i intervjuerna ur en intersubjektivt fenomenologiskt perspektiv. Elevinformanterna och intervjuerna har alltså traditioner och historia mellan varandra som påverkar svaren i intervjusituationen. I intervjusituationerna var vi noga med att alla fick svara på frågorna, ibland enskilt och ibland som en grupp eftersom vi tog hänsyn till tidsaspekten kring intervjuerna utifrån hur länge eleverna orkade fokusera. I vår inledning av intervjuerna utskrivna i intervjuguiden skrev vi ut detta kopplat till intervjufrågorna:

Det här projektet är väldigt viktigt för oss och vi har jobbat länge och noga med allting i vårt projekt om elevinflytande. Hela projektet går ut på att vi vill höra era åsikter och att era åsikter är

väldigt viktiga för att ett fritids ska fungera på ett bra/positivt sätt. Vi vill höja och styrka vikten av era åsikter och ert engagemang och inflytande i olika delar av fritids. (Bilagor)

Denna delen i inledningen kan också kopplas till hur vi valde att ställa intervjufrågorna till alla elever:

Innan vi börjar intervjua, tänk på att det finns inga rätt eller fel svar, vi vill veta vad alla tycker individuellt i frågorna vi ställer. Vi kommer därför att ställa alla frågor till varje person. Försök tänka ut vad ni tycker själva. (Bilagor)

5.3.2 Genomförande

Genomförandet av de semistrukturerade intervjuerna tog form genom två gruppintervjuer baserade på en intervjuguide med förutbestämt tema och frågor. Inför intervjuerna såg vi till att vi kunde intervjua eleverna på en lugn och ostörd plats på fritidshemmet. Vi var medvetna om att det fanns aspekter gällande tidpunkt och längd på intervjun vi behövde ta hänsyn till, då det var barn vi intervjuade. Val av tidpunkt för intervjun är av vikt för elevens uppmärksamhet, intresse och energinivå (Doverborg, m.fl 2012). Barn som blir störda i sin lek eller vill gå på lunch kan vara svåra att motivera till samtal (ibid). Därmed ansåg vi det var av vikt att anpassa tidpunkten på intervjun utifrån barnens förutsättningar när vi besökte skolan. Vi försökte också läsa av eleverna under intervjuerna kring hur mycket energi och fokus de kvarhöll, för att kunna avgöra när vi skulle avrunda intervjuerna.

Vi gjorde ett försök att följa ett anpassat sätt att intervjua, utformat för att underlätta för eleverna att stegvis ge oss mer uttömmande svar på våra förberedda intervjufrågor, samt det övergripande temat i vår intervju. Här kommer ett exempel på hur en sådan intervju kan se ut och vilken problematik man måste vara uppmärksam för, kopplat till upplägget:

För att lättare kunna närma sig det specifika kring ett område(eller tema) kan frågorna ställas i en följd av först vidare eller övergripande frågor, för att ge utrymme till barnen att välja inriktning, och därefter följa upp med mer specifika frågor (Doverborg m.fl 2012). Något som kan vara problematiskt med övergripande frågor är att de ibland är svåra för yngre barn att besvara eftersom de uppmanar eleverna till att välja en inriktning för sitt berättande (Doverborg m.fl 2012). När det gäller yngre barn krävs det oftast fler specifika frågor i början för att skapa

möjlighet för barnen att uttrycka deras tankar och föreställningar (ibid.). En annan problematik som kan förekomma i utformande av frågor på förhand, är att det kan vara svårt att sätta sig in i hur en fråga kan uppfattas och förstås av ett barn. Ett sätt att hantera detta är pröva frågorna på några andra barn i samma ålder innan de ställs till urvalsgruppen. På så sätt skapar det en extra möjlighet att formulera om eller byta frågor.

5.3.2.1 Reflektion av intervjuguide

Våra förberedda intervjufrågor utgick ifrån en struktur där vi ansåg att elevernas upplevelser av begreppen inflytande och delaktighet var så pass viktiga att vi valde att introducera båda intervjuerna med intervjufrågor som behandlade dessa begrepp. Vi hade alltså en förutbestämd kategori, och fört en diskussion mellan oss, kring olika nivåer av definitioner av delaktighet och inflytande. Detta för att minimera vår inverkan på elevernas svar utifrån vår valda fenomenologiska teoriförankring. En intervjusituation som utgår från fenomenologi har vanligtvis inte några förutbestämda kategorier, men vi ansåg att begreppsdelarna av intervjuerna behövde anpassas för elever i åldern 9-10 år. Genom detta val skapade vi en grundförståelse och inriktning till vårt empiriska material som gick i linje med vårt syfte och frågeställningar samt vår problemformulering som är grundtanken med vårt examensarbete.

Resten av våra förberedda frågor utgick ifrån mer generella kategorier där vi fokuserade på att behandla olika områden vi tänkte oss intressanta för att undersöka elevernas upplevelser av möjligheter till inflytande och delaktighet i fritidsverksamheten. Dessa frågor försökte vi formulera som mer öppna frågor, för att ge eleverna möjlighet att utveckla och leda in intervjuerna till sina intressen. Vi gjorde även en ansats i intervjuguiden att variera mellan olika nivåer av öppna frågor (vissa frågor var mer specifika än andra i intervjuguiden), eftersom det enligt Doverborg, med flera (2012) underlättar för elevinformanterna att sätta sig in i vårt övergripande tema, och på så sätt ökar chansen för mer relevant empirisk data. De mer öppna frågorna inom olika kategorier anpassades efter elevernas svar, och fokus under intervjusituationen lades till stor del på elevernas intresse kopplat till vilka kategorier som vi undersökte djupare.

Våra intervjusituationer utgick ifrån grupper med lika andel tjejer och killar utifrån storlek på grupperna. Vi anser att grupper kan underlätta för eleverna att diskutera olika aspekter mer

ingående. Detta skulle kunna öka relevansen för vårt insamlade empiriska material. Att intervjua eleverna enskilt kan ge en tydligare bild av elevens egna upplevelser kring valda kategorier, men det finns en möjlig risk med detta val eftersom det kan kräva en mer ingående relation med eleven för att denna ska känna tillräcklig trygghet kring intervjusituationen. En relation med intervjuade elever kan också påverka deras svar i intervjuerna ur en intersubjektivt fenomenologiskt perspektiv. Elevinformanterna och intervjuarna har alltså traditioner och historia mellan varandra som skulle kunna påverka svaren i intervjusituationen.

5.3.3 Forskningsetiska överväganden

För våra transkriberingar av intervjuerna förhåller vi oss till Vetenskapsrådets (2002) beskrivningar av de etiska övervägandena. Här finns fyra olika krav som vi har förhållit oss till. Samtyckeskravet där har vi tagit del av alla informanternas samtycke och berättat för informanterna att de hade rätt att avsluta sin medverkan och strykas ur undersökningsmaterialet. Konfidentialitetskravet där vi har sett till att all information om informanterna har behandlats konfidentiellt. Informationskravet där vi meddelade informanterna om syftet med deras involvering i undersökningen. Slutligen nyttjandekravet där vi har endast använt oss av den insamlade empirin i uppgett syfte av informanterna. Intervjuerna spelades in med en diktafon som inte hade någon uppkoppling till internet.

6 Analys och resultat

I det här avsnittet kommer vi tolka och analysera undersökningens empiri. Empirin utgörs av grupp 1 (elev 1a - 1d) och grupp 2 (elev 2a - 2c). Vi har identifierat tre kategorier utifrån vår empiri som vi kommer använda i vår analys och resultatdel. Dessa kategorier har vi kommit fram till i vår analysprocess genom den fenomenografiska analysmetod vi lyfte fram i metoddelen. Vi delade upp våra kategorier utifrån områden och aktiviteter inom fritidsverksamheten som eleverna fann intressanta. Detta gjorde vi i förhållande till deras upplevelse av inflytande och delaktighet på fritids. Genom denna uppdelning förhöll vi oss också till vårt syfte och frågeställningar. I varje kategori belyser vi skillnader och likheter som uppkom i empirin. Eftersom vi har en fenomenologisk teoriförankring och använder oss av en fenomenografisk analysmetod, valde vi att minimera vår inverkan på elevernas intervjusvar i så hög grad som möjligt under intervjuerna. För att genomföra detta följde vi en systematik i våra intervjufrågor rörande elevernas upplevelse av begreppen delaktighet och inflytande. Detta exemplifierar vi genom empiriskt material under rubriken "Elevernas upplevelse av begreppet elevinflytande och delaktighet". Först frågade vi eleverna vad elevinflytande är för dem, sedan gick vi vidare med att be dem gissa vad elevinflytande betydde. Eftersom eleverna tolkades som osäkra i sin upplevelse av begreppet elevinflytande, valde vi efter att eleverna gissat ge eleverna vår egen definition av begreppet, för att försäkra oss om empirins relevans under bägge intervjuerna. Anledningen till att vi inte gav en egen definition av delaktighet i intervjuerna är för eleverna upplevdes förstå detta begrepp i större utsträckning.

Vi kommer att inleda analysdelen med vår definition av begreppen inflytande och delaktighet, för att senare kunna problematisera och nyansera våra uttryck av begreppen i förhållande till elevernas upplevelse av inflytande och delaktighet. Detta kommer vi att göra i diskussionsdelen av examensarbetet.

Den första kategorin i analysdelen "elevernas upplevelse av begreppet elevinflytande och delaktighet" är en förutbestämd kategori som innehåller elevernas intervjusvar om deras upplevelser av begreppen elevinflytande och delaktighet. De andra kategorierna kallar vi beskrivningskategorier som har vi arbetat fram genom att utgå ifrån en fenomenografisk analysmetod.

Detta avsnitt avslutas med en sammanfattning av studiens resultat. Där lyfter vi resultat från analysdelen som vi ser som mest intressant för vår studie, därefter kommer vår slutsats.

6.1 Vår definition av inflytande och delaktighet

Elevinflytande är allting som ni får vara med och rösta eller bestämma om på fritids, och det är också de tankar ni har om hur fritids kan förbättras. Det kan vara allt från att köpa in stylvor till att plantera grönsaker eller kryddor eller till exempel att ta bort tavlor ni inte gillar från fritids. Allting ni kan tänka er där ni får bestämma något själva eller i grupp på fritids. Detta är vår anpassade tolkning tänkt att underlätta för elever att förstå begreppet, vilken även står med i vår intervjubilag. Utifrån forskning har elevinflytande blivit mer individualiserat och med större fokus på fria (informella) aktiviteter. Elever har idag ett individansvar att utöva elevinflytande (Rönnlund, 2013). Elevinflytande kan också ses som medverkan i en planerad (formell) eller fri (informell) aktivitet. En del i elevinflytande som även tas upp är elevers möjlighet till utveckling eller förändring i fritidsverksamheten (Forsberg, 2000).

Delaktighet är att intressera sig för och utföra en aktivitet antingen genom aktiv delaktighet och genomförande eller lyssnande och genomförande, det vill säga passiv delaktighet. Passiv delaktighet tolkas som deltagande i Åkerström - Kördel (2017) utifrån Molin (2004). Vår definition av delaktighet skiljer inte på begreppen deltagande och delaktighet utifrån aktivt genomförande och passivt genomförande. En annan definition av delaktighet delar upp begreppet i två definitioner: Generellt deltagande i en aktivitet och medverkan i en beslutsfattande process (Thomas, 2007). Den sistnämnda definitionen kan liknas med Forsbergs (2000) definition av elevinflytande.

6.2 Elevernas upplevelse av begreppet elevinflytande och delaktighet

Ingen av eleverna i båda intervjuerna hade någon kännedom eller någon klar definition av elevinflytande. Vi ställde frågan: "Vad är elevinflytande för dig?" vilket gav svaren att de inte

visste. Vi gick sedan vidare med att fråga eleverna om de kunde gissa vad elevinflytande betyder, och fick två svar:

Elev 1b: “Är det vad elever gör?”

Elev 2a : “Hur man känner sig på skolan, om man känner sig trygg med sina kompisar på skolan.”

I det första citatet verkar elev 1b syfta på hur elever agerar för att få inflytande i olika situationer. Elev 2a tänker istället att elevinflytande handlar om hur elever känner sig och påverkas inom olika situationer. Vi ser en tolkad skillnad mellan elevernas upplevelser av begreppet. Elev 1b upplever elevinflytande handlar om elevers aktivt handlande i olika situationer medans elev 2a upplever begreppet innefattar hur elever individuellt påverkas av andras agerande.

När vi senare frågade eleverna frågan “Vad är delaktighet för dig?” så hade eleverna mer liknande upplevelse om vad begreppet kunde betyda. Eleverna i grupp 1 sa:

Elev 1a: Att man är med på saker.

Elev 1b: Att man deltar i olika grejer väl?

Elev 1c: Mm, delta.

Elev 1d: Ja det kanske är att man får delta i olika grejer och sen får man vara med att bestämma över just den grejen. Så får man liksom i grupp rösta fram det man ska göra tillsammans.

Det första citatet kan tolkas som elev 1a upplever delaktighet handlar om att aktivt vara med på exempelvis aktiviteter, kanske även att man utövar inflytande i sitt val av delaktighet i aktiviteten. Elev 1b i nästa citat uttrycker en liknande upplevelse av vad delaktighet kan betyda men använder istället ordvalet delta. I det tredje citatet verkar elev 1c uppleva att delta kan kopplas till delaktighet. Slutligen i det fjärde citatet uttrycker elev 1d att delaktighet kan vara att delta i exempelvis aktiviteter men också att det handlar om att medverka i ett beslutfattande där man tillsammans får rösta om vilken aktivitet som ska göras. Vidare i grupp 2 sa eleverna:

Elev 2b: Att man är snäll och vill vara med om de (fritidspersonalen) ber om det.

Elev 2a: Jag tror det betyder att man är med och deltar, att man är med på saken.

Elev 2c: Att man är med eller deltar i en lek.

I det första citatet uttrycker elev 2b att elever bör vara snälla i anknytning till olika situationer elever vill vara med i. Detta kan tolkas som att de som deltar bör uppföra sig i aktiviteter de vill

delta i. En annan tolkning kan vara att eleven syftar på att elever bör ställa upp att vara med att delta om personalen ber om det. Detta kan även tolkas som att eleven kopplar maktutövande till inflytande i valet av delaktighet. I de två andra citaten uttrycker elev 2a och 2c liknande upplevelser som elev 1a och 1b i grupp 2. De upplever att delaktighet betyder att vara med på eller att delta i en lek. Utifrån vår tolkning verkar "delta" ha samma betydelse som "att vara med på" för eleverna.

När vi frågade eleverna om de trodde det fanns någon skillnad mellan inflytande och delaktighet fick vi olika svar. I grupp 1 sa några av eleverna:

Elev 1c: "Jag tror inte det finns någon stor skillnad."

Elev 1b: "Alltså det finns säkert någon skillnad men kan inte komma fram till vad som är skillnaden riktigt."

Elev 1a: "Ja samma."

I första citatet upplever elev 1c att det verkar inte finnas någon stor skillnad mellan begreppen inflytande och delaktighet. Elev 1b uttrycker i det andra citatet att hen upplever det kan finnas någon skillnad men har svårt att uttrycka skillnaden, vilket elev 1a håller med om. Vidare i grupp 2 svarade eleverna:

Elev 2c: Jag tror att inflytande är hur man är, och deltagande är vad man är med på.

Elev 2a: Jag tror inte det finns någon skillnad.

Elev 2b: Jag tror inte det finns någon skillnad.

Det första citatet tyder på att elev 2c pratar om socialt inflytande i grupp, det vill säga hur man agerar i olika situationer. Eleven använder även ordet deltagande för att beskriva sin upplevelse av delaktighet, där hen kopplar deltagande och på så sätt delaktighet till att delta i exempelvis aktiviteter. I de två andra citaten upplever elev 1a och 1b att det inte finns någon skillnad mellan begreppen inflytande och delaktighet. Dessa två upplevelser liknar vad elev 1c sa från grupp 1. Skillnaden är att elev 1c upplever en skillnad men som inte är märkvärdigt stor att poängtera.

6.3 Beskrivningskategorier

Resten av vår analys struktureras i tre beskrivningskategorier. Dessa kategorier tar upp hur elever upplever deras möjligheter att påverka fritidsverksamheten inom områden och aktiviteter

eleverna är intresserade av. Vi betraktar dessa upplevelser utifrån begreppen delaktighet och inflytande ur olika synvinklar. Kategorierna vi kom fram till är: Inflytande i planerade och fria aktiviteter, Delaktighet i planerade och fria aktiviteter, Läromedel som en del av elevernas fritidsmiljö i fria och planerade aktiviteter.

6.3.1 Delaktighet i planerade och fria aktiviteter

Begreppen planerade och fria aktiviteter var inte något eleverna specifikt uttryckte utan de uppkom i vår tolkning av vilka former av aktiviteter eleverna pratade om i intervjuerna. Fria aktiviteter ser vi som självvalda aktiviteter på elevernas initiativ. Planerade aktiviteter ser vi som aktiviteter lärarna planerar, där elevernas inflytande kan variera.

I denna kategori har vi valt ut empiri vi tolkar kan handla om elevernas upplevelser av delaktighet i planerade och fria aktiviteter.

I intervjuerna uttryckte två elever tankar som vi tolkar som deras upplevelse av inflytande och delaktighet i aktiviteter.

Elev 1a uttryckte: Jag tycker att man får vara med på allt och man får bestämma vad man vill göra. Ja man får ju göra vad man vill.

Elev 2c uttryckte: Jag tycker om när man får välja aktiviteter själv. Då kan man göra något annat, och välja mer fritt vad man vill göra.

Vi tolkar det som att dessa elever pratar om vad de upplever kring individuellt inflytande i val av aktiviteter.

En annan elev hade upplevelser där elever generellt fick inflytande kring möjligheter på fritidshemmet. Eleven lyfte även planerade aktiviteter som något som alltid finns tillgängligt för att utöva delaktighet i, utöver att eleven får inflytande i val av planerade aktiviteter. Eleven upplevde: "Man får bestämma vad man vill göra och så finns det alltid någon aktivitet där det är någonting som man kan göra". (Elev 1b)

Lite längre fram i intervjun nämner samma elev (Elev 1b) hur elevernas möjlighet till inflytande i deras delaktighet kan se ut i vissa planerade aktiviteter på fritidshemmet. Eleven sa: "Ibland så

får man bestämma om man vill vara med och ibland så är det bestämt vilka som ska göra det för att alla ska göra det...”(Elev 1b). Utifrån vår tolkning av vad eleven uttrycker här får eleverna ibland utöva inflytande i delaktighet och ibland är delaktighet obligatoriskt i de planerade aktiviteter lärarna planerar.

Vi frågade eleverna vad de tyckte var roligast: när lärarna bestämde aktiviteter åt dem, eller när eleverna själva fick bestämma över sitt val av aktiviteter.

Elev 2c: Jag tycker det är bättre när man får välja själv.

Elev 2a: Jag tycker det är roligare när fröknarna bestämmer, för då vet man inte vad det är som en överraskning.

Här uttrycker eleverna en skillnad i upplevelser utifrån vår frågeställning. Elev 2c föredrar när hen får välja vilka aktiviteter eleven deltar i. Vi tolkar det som att denna elev både syftar på planerade och fria aktiviteter i fritidshemmet. Utifrån vår fråga tolkar vi det som att elev 2a tycker det är roligare när lärarna bestämmer vilka planerade aktiviteter eleverna ska vara med på.

I denna delen upplever eleverna inflytande både i delaktighet och i möjligheter till val i olika aktiviteter, vilket ger en insikt i hur elever kan tänkas uppleva inflytande och delaktighet i korrelation med varandra samt kopplat till möjligheter inom olika valda aktiviteter.

6.3.2 inflytande i fria och planerade aktiviteter

I denna kategori har vi tagit ut empiri som handlar om elevernas upplevelser av inflytande i planerade och fria aktiviteter.

När vi frågade eleverna om inflytande i aktiviteter fick vi liknande svar från de två grupperna. Det första eleverna vi frågade i grupp 2 sa:

Elev 2a: Vi får typ aldrig vara med och bestämma, men ibland brukar vi få vara med och bestämma.

Intervjuare I: När brukar ni få vara med och bestämma?

Elev 2c: På samlingen, innan vi går iväg brukar de (fritidspersonalen) alltid fråga vad vi ska göra.

I det första citatet upplever elev 2a att de ibland får vara med och utöva inflytande i aktiviteter med personalen. I nästa citatet lyfter elev 2c att det är på samlingen de får möjlighet att utöva inflytande i val av aktiviteter.

Elev 2a utvecklar senare sitt svar med att berätta: “Ibland får vi göra aktiviteter på dagen som vi får välja själva, eller som dom (fritidspersonalen) bara valt ut, som alla ska göra”. Eleven uttrycker här att eleverna ibland får utforma fria aktiviteter själva, och i vissa fall förbereder lärarna aktiviteter som alla elever ska delta i.

När vi frågade samma fråga i den andra intervjun, om eleverna fick vara med och bestämma de planerade aktiviteterna, fick vi ett svar från elev 1b (samma citat är använt i föregående beskrivningskategori):

Ibland så får man bestämma om man vill vara med och ibland så är det bestämt vilka som ska göra det för att alla ska göra det. Vi brukar inte få välja vad det är utan det är såna bestämda aktiviteter. (Elev 1b)

Här är det först elevernas inflytande kring delaktighet i aktiviteter personalen anordnar som eleven tar upp. Ibland får eleverna inflytande i delaktighet och ibland måste alla vara med på aktiviteterna. Eleven lyfter även att de inte får vara med och välja aktiviteterna som personalen anordnar, utan det är “såna bestämda aktiviteter”. Att lärarna bestämmer innehållet i de här aktiviteterna och eleverna inte får vara med och välja stämmer också överens med vad elev 2a uttryckte. Elev 2a påpekade också att eleverna ibland får möjlighet att utöva inflytande i fria aktiviteter.

Planerade och fria aktiviteter är en stor del av elevernas fritidsverksamhet, och deras upplevelser av olika aktiviteter kopplat till inflytande och delaktighet är relativt likt andra kategorier. Eleverna upplever att de får möjlighet till inflytande i samarbete med fritidspersonalen i en variation av aktiviteter. De uttrycker också upplevelser kring inflytande i delaktighet, där möjlighet till inflytande varierar beroende på fritidspersonalens syfte med aktiviteten.

6.3.3 Inflytande i fritidsråd som planerad aktivitet

Anledningen till att vi vill ta upp fritidsråd som ett specifikt exempel för en planerad aktivitet i denna kategorin, är för att eleverna uttryckte en annorlunda upplevelse relaterat till just fritidsråd jämfört med andra planerade aktiviteter på fritids.

Vissa elever hade lite eller ingen koll på vad fritidsråd var för något, medans andra elever hade en tydligare upplevelse av fritidsråd som aktivitet.

Intervjuare: Vad är ett fritidsråd för dig?

Elev 1b: Vi samlas alla fritids och pratar om vissa ställen. Förra mötet var nog om matsalen lite och så vad vi tyckte. Vi ska sen fråga våra kompisar om hur dem tycker och så ska dem få ett papper om det.

Intervjuare: Upplever ni att lärarna lyssnar på vad ni tycker på fritidsråden?

Elev 1b: ja dem skriver upp det i en bok som de har.

Elev 1b uttrycker att utifrån vår tolkning att fritidspersonalen uppmärksammar elevernas tankar om olika miljöer på skolan och fritidshemmet. I det andra citatet upplever elev 1b att personalen tar åt sig elevernas tankar genom att dokumentera elevernas idéer.

Det är ju så här med fritidsråd och så kommer barn dit och om man inte känner sig typ trygg på fritids så kan man berätta det och allt möjligt. (Elev 1c)

Denna eleven upplever att fritidsrådet kan användas som en trygghetszon där hen kan friare berätta om olika saker. Eleven upplever även att andra elever använder fritidsrådet på samma sätt.

Eleverna uttrycker att de får möjlighet till inflytande både i delaktighet och i val av innehåll för fritidsråd som specifik planerad aktivitet. Detta kan kopplas till vårt syfte och frågeställningen "Hur upplever eleverna deras inflytande och delaktighet i fritidsverksamheten?" eftersom elevernas svar ger en insikt i hur de upplever fritidsråd som planerad aktivitet.

6.3.4 Läromedel som en del av elevernas fritidsmiljö i fria och planerade aktiviteter

Eleverna i grupp 2 tog upp läromedel som de vill påverka i sin fritidsmiljö, specifikt i fria aktiviteter.

Elev 2c: "Jag hade velat ta bort spel som ingen använder "

Elev 2b: "Klick-klick så man kan bygga ihop saker, jättemånga har gått i sönder."

Här uttrycker Elev 2b & 2c att det vill få möjlighet till inflytande i vilka läromedel som ska finna tillgängliga i fria aktiviteter. Eleverna uttrycker inte specifikt att de har samma möjlighet till inflytande i planerade aktiviteter men vi kan tolka elevernas exempel på läromedel, som något

som kan användas i olika pedagogiska syften, i både fria och planerade aktiviteter. Detta borde oavsett uttryckt önskan kunna ha en positiv effekt på elevernas intresse för aktiviteten.

Gällande läromedel i fria aktiviteter upplever eleverna delaktighet i men ingen möjlighet till inflytande kopplat till tillgänglighet av önskade läromedel i aktiviteterna. Ju fler områden vi kan analysera med hjälp av empiriskt material utifrån syfte och frågeställningar ju bredare insikt kan vi tillföra i diskussion och slutsats. Detta är ett område vi tycker är intressant som eleverna tar upp i intervjuerna som kan tillföra en synvinkel i hur eleverna upplever inflytande och delaktighet i fritidsverksamheten.

6.4 Sammanfattning av resultat

6.4.1 Elevernas upplevelse av begreppet elevinflytande och delaktighet (förutbestämd kategori)

Eleverna hade liknande upplevelser gällande deras kännedom av begreppen elevinflytande och delaktighet. Eleverna i de båda grupperna kände inte till begreppet elevinflytande men däremot hade de hört talas om begreppet delaktighet. Från intervjuerna upplevde eleverna att det var svårt att svara på vad elevinflytande kunde betyda. När vi bad dem att gissa fick vi två olika upplevelser från elev 1b och 2a vilka har lyfts fram. Utifrån vår tolkning av den första upplevelsen kan elevinflytande vara hur elever aktivt handlar i olika situationer. Den andra upplevelsen tolkar vi som att elevinflytande kan vara hur elever påverkas av andras handlande i olika situationer. Eleverna uttryckte liknande upplevelser av vad begreppet delaktighet kunde betyda. Vi tolkar att elevernas upplevelse av begreppet handlar genomgående om att vara med på eller att delta i olika aktiviteter och lekar.

Vidare tolkar vi det som att det finns en komplexitet i hur eleverna upplever begreppen i jämförelse med varandra. Detta genom att några elever (Elev 2 & 2b) upplever det inte finns någon skillnad medans andra elever (Elev 1b & 1a) upplever att det kan finnas en skillnad men har svårt att uttrycka vad skillnaden kan vara.

6.4.2 Beskrivningskategorier

6.4.2.1 Delaktighet kopplat till inflytande i planerade och fria aktiviteter

Den här beskrivningskategorin syntes på flest ställen i intervjuerna. Mycket av vad eleverna uttryckte i intervjuande handlade om deras upplevelse av sin egen delaktighet och inflytande i fria och planerade aktiviteter. I kategorin framkom det två uppdelningar av elevernas upplevelser:

- Elevers upplevelser av deras delaktighet kopplat till inflytande på fritidshemmet

En elev (elev 1b) hade upplevelser om hur elever fick utöva deras delaktighet i fritidshemmet. Eleven ansåg att eleverna fick ibland inte inflytande över sin individuella delaktighet i planerade och fria aktiviteter.

- Elevers upplevelser av inflytande i egna val och valmöjligheter.

Två elever (elev 1a och 2a) uttryckte åsikter om att fritt kunna utöva inflytande över sin delaktighet i planerade aktiviteter och fria aktiviteter. Två elever (Elev 2c & 2a) har skilda åsikter om de företrar att lärarna väljer aktiviteter de måste delta i.

6.4.2.2 Inflytande i planerade och fria aktiviteter

I denna beskrivningskategori framkom dessa två uppdelningar i elevernas upplevelser om deras inflytande i fritidsverksamheten:

- Elevers upplevelser av inflytande i planerade aktiviteter

Två elever (Elev 1b & 2a) uttryckte att de inte hade möjlighet att utöva inflytande i innehållet i planerade aktiviteter. Eleverna uttrycker dock att de utövar inflytande över sin individuella delaktighet i vissa planerade aktiviteter, medans andra planerade aktiviteter är obligatoriska.

- Elevers upplevelser av bestämmande i fria aktiviteter

Två elever (Elev 1b & elev 2a) ansåg att de oftast fick inflytande i sina val av fria aktiviteter. I de fall då eleverna inte fick inflytande i sitt val av fria aktiviteter var i vissa, av fritidslärarna, förutbestämda planerade aktiviteter.

6.4.2.3 Elevers inflytande i fritidsråd

- Elevers upplevelser av inflytande i fritidsråd

En skillnad gällande elevers bestämmande i planerade aktiviteter är fritidsråd. I denna aktivitet ger lärarna elever på fritids en möjlighet till bestämmande inom olika områden i fritidsverksamheten.

6.4.2.4 Läromedel i elevernas fritidsmiljö, i fria och planerade aktiviteter

I denna beskrivningskategori framkom två uppdelningar i elevernas upplevelser:

- Elevernas upplevelse av olika läromedel i fritidsmiljön

Eleverna upplever här en brist på inflytande i fritidsmiljön, specifikt relaterat till tillgängliga läromedel som en del av fritidsmiljön.

- Elevernas upplevelse av tillgängliga läromedel i fritidsmiljön

Utifrån vår tolkning uttrycker eleverna att de vill utöva inflytande i vilka läromedel (som är en del av fritidsmiljön) som ska finnas tillgängliga i fria aktiviteter.

7 Diskussion

7.1 Problematisering av begreppen inflytande och delaktighet

Ju mer elevinflytande ökar i en aktivitet, ju mer ökar delaktigheten. Delaktighet kan i vissa fall vara en förutsättning för tillgång till inflytande, där vissa uppsatta regler dikterar om eleven får möjlighet att vara delaktig i aktiviteten. Man kan även utöva inflytande i delaktighet och tvärtom (delaktighet i inflytande).

Passiv delaktighet tolkas som deltagande i Åkerström - Kördel (2017) utifrån Molin (2004). vår definition av delaktighet skiljer inte på begreppen deltagande och delaktighet utifrån aktivt genomförande och passivt genomförande. Deltagande är ett begrepp som ofta kopplas samman med våra centrala begrepp, inflytande och delaktighet i forskning och i definitioner från till exempel FN:s kommitte för barnens rättigheter (2012). Deras syn på delaktighet är lik vår definition av inflytande, med beskrivningar som bestämmande, uttryck av åsikter, bidragande i beslutsfattande och ömsesidig respekt. Europarådets ministerkommitte (2012) beskriver även delaktighet ur ett rättighetsperspektiv, där definitionen är likvärdig med den framtagen av FN:s kommitte för barnens rättigheter (2012), förutom en punkt som tar upp att barns åsikter bör tillskrivas betydelse utifrån deras ålder och mognadsgrad.

Detta kan visa på komplexiteten i begreppen, när högre instanser inte är överens om definitionen, och den ligger nära definitionen av inflytande. I jämförelse med Elvstrands (2013) tolkning av triangelmодellen, specifikt punkten som behandlar politisk jämlikhet mellan elever och fritidslärare kan man se en likhet i uttrycket "ömsesidig respekt" medans Europarådets ministerkommitte (2012) väljer att gå ifrån dessa förutsättningar genom att tillskriva barn rättigheter till delaktighet och inflytande utifrån deras ålder och mognadsgrad. Man kan alltså fråga sig om det kan vara negativt om elever får för mycket inflytande i olika fritidsaktiviteter, vilket vissa av våra elevinformanter uttryckt, genom att föredra när läraren bestämmer aktiviteten. Det är en svår balans, och det finns inga tydliga riktlinjer för vad som är korrekt.

7.2 Elevernas förståelse av inflytande och delaktighet som begrepp

Eleverna upplevde dessa begrepp som komplexa och svåra att skilja åt, vilket kan exemplifieras genom ett utdrag ur vårt empiriska material:

Elev 1c: Jag tror inte det finns någon stor skillnad.

Elev 1b: Alltså det finns säkert någon skillnad men kan inte komma fram till vad som är skillnaden riktigt.

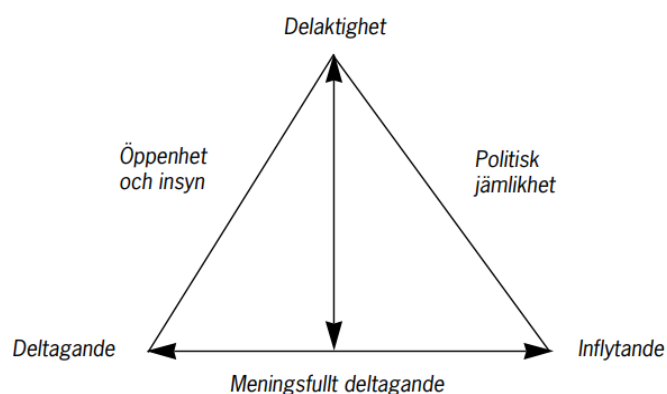
Elev 1a: Ja samma.

Enligt vår tolkning uttrycker eleverna här en osäkerhet i om det finns någon skillnad mellan begreppet inflytande och delaktighet, och visar enligt vår tolkning även på att de inte har någon tydlig förståelse för begreppen.

Kulturdepartementet (SOU 2000:1:37) gjorde vad de valde att kalla för en demokratiutredning där de tog fram en triangelmodell som kallas för Det dynamiska medborgarskapet.

Triangelmodellen belyser ett samband mellan huvudsakligen delaktighet, inflytande och deltagande, vilket ytterligare kan nyansera svårigheten i att skilja begreppen åt. Detta tydliggörs genom en triangelmodell:

Figur 1: Det dynamiska medborgarskapet

Denna triangelmodellen utgår ifrån 3 olika premisser som ska tillgodoses för att elever ska känna delaktighet, inflytande och deltagande. I denna diskussionsdelen, som behandlar våra valda centrala begrepp, inflytande och delaktighet, kommer vi endast fortsätta föra en diskussion om dessa begrepp. Den första premissen som benämns som meningsfullt deltagande, kan vi koppla vi

till delaktighet och inflytande eftersom den beskrivs som en upplevd meningsfullhet kring lärande i skolan. Den andra premissen kallas för öppenhet och insyn, vilket kan kopplas till inflytande. Premissen tolkas som att ge eleverna insikt i vad som äger rum och planläggs i fritidsverksamheten. Den sista premissen kallas för politisk jämlikhet vilket utifrån vår tolkning kan ses som en möjlig förutsättning för inflytande och delaktighet hos elever på fritids. Det nämns dock en problematik utifrån Elvstrands (2009) analys av triangelmodellen som kan vara viktig att ta upp i samband med denna premissen, nämligen att skolan med fritids inkluderat, grundar sig i en maktskillnad mellan elever och lärare.

Med detta exempel som följer vill vi ytterligare visa på komplexiteten i korrelationen mellan våra centrala begrepp. Detta är vår tolkning av några olika synsätt på en elevs möjligheter till att utöva inflytande och delaktighet i sociala relationer med andra elever, och hur dessa går ihop med varandra på olika sätt:

En elev utövar inflytande på en annan elev och i sin tur möjligen även en grupp av elever genom att socialt inkludera eleven i en fritidsaktivitet. Eleven som blir socialt inkluderad har sedan flera olika valmöjligheter:

1. Denna kan utöva individuellt inflytande över sin delaktighet genom att vara passivt delaktig i aktiviteten, vilket kan tolkas som att eleven inte vill medverka i aktiviteten, men inte vågar uttrycka detta.
2. Eleven kan utöva inflytande över sin delaktighet i aktiviteten, där denna kan välja(individuellt inflytande) att antingen vara aktivt delaktig i aktiviteten, eller att inte delta alls i aktiviteten(individuellt inflytande).
3. Det finns även en väg till att gå, där eleven kan utöva inflytande över annan elev, genom att föreslå en annan aktivitet för den andra eleven.

Denna kedja av komplexitet kring begreppen inflytande och delaktighet kan den andra eleven sedan fortsätta att bygga vidare på, genom att eleven blir socialt inkluderad av en annan elev.

I analysen av det empiriska materialet använder vi oss av en fenomenografisk analysmodell. Här kommer några exempel ur vår empiriska data om elevers upplevelse av inflytande, som kan

belysa korrelationen mellan begreppen vidare: “ Hur man känner sig på skolan, om man känner sig trygg med sina kompisar på skolan.” (Elev 2a).

Denna elevs upplevelse av inflytande tolkar vi som en beskrivning av att bli socialt inkluderad i skolan, vilket utgår ifrån att andra elever eller lärare utövar inflytande över eleven genom att socialt inkludera denna eller inte. Enligt oss uttrycker eleven även en form av individuellt aktiv delaktighet från dess egen sida. Eleven känner efter om hen upplever sig trygg med kompisar på skolan, och utövar sen inflytande över sig själv genom att möjligen bestämma sig för en förändringsbar inställning gentemot sina kompisar:

1. Jag känner mig trygg med mina kompisar
2. Jag känner mig otrygg med mina kompisar.

Detta kan i sin tur påverka interaktion med kompisarna i framtida sociala sammanhang, vilket blir en form av passivt eller aktivt inflytande över elevens kompisar.

Denna delen tar upp intressanta exempel om elever upplevelse av delaktighet i intervjuerna: “Att man är snäll och vill vara med om de (lärarna) ber om det” (Elev 2b).

Utifrån triangelmodellen och vårt exempel kan denna elevens upplevelse av delaktighet tolkas som en aktiv delaktighet där eleven blir socialt inkluderad av fritidspersonalen. Eleven ser möjligen en förutsättning för att få en positiv social inkludering (eleven får vara med på aktiviteten). Denna förutsättning uttrycks som “att man är snäll”, vilket från lärarens sida blir en förutbestämd förutsättning, som utifrån elevens upplevelse kan tolkas som att ha en politisk jämlikhet. Den politiska jämlikheten består då i att eleven och läraren möjligen har kommit överens om “att man är snäll” om man ska få tillgång till delaktighet och inflytande i aktiviteten.

Detta kan kopplas till Elvstrands (2009) avhandling där hon lyfter att elevers delaktighet och inflytande kan vara villkorat på olika sätt. I studien lyfts olika villkor elever behöver uppfylla för att förvärva inflytande eller få vara delaktiga i olika situationer. Ett exempel är att bete sig på ett önskvärt sätt (Elvstrand, 2009). Kraven kan på så sätt tolkas som elevens uttryck för innebörden av delaktighet, det vill säga att om eleven uppfyller kraven kopplade till delaktighet upplever eleven sig också delaktig i en aktivitet.

7.3 Hur elever ser på sitt inflytande och sin delaktighet i fritidsverksamheten

I vår analys av intervjuerna framkom det att eleverna pratade om planerade och fria aktiviteter utifrån begreppen bestämmande och deltagande. Gällande deltagande tog eleverna upp att de ibland inte fick möjlighet att välja att delta i planerade aktiviteter och ibland fick de välja själva om de ville vara med. De planerade aktiviteter eleverna syftar på här var exempelvis tematiska projekt och skapande aktiviteter lärarna planerade och höll i verksamheten. Hur eleverna upplevde deras deltagande i dessa planerade aktiviteter kan kopplas till ett av de två perspektiv Thomas (2007) urskiljer i delaktighetsbegreppet. Perspektivet vi vill koppla till är medverkan i en aktivitet eller verksamhet. Det andra perspektivet är medverkan i beslutfattande. Eleverna fick ibland bestämma över sitt deltagande, men de uttryckte inte att det förekom beslutfattande processer i anknytning till de planerade aktiviteter lärarna utformade. Vad eleverna uttryckte som Thomas (2007) perspektiv inte berör, var åsikter eleverna hade om rätten att bestämma över deras val att delta i fria och planerade aktiviteter. Utifrån barnkonventionens artiklar lyfter Osler och Starkey (2005) fram rätten att delta som en av sex principer de anser är relevanta för skolans verksamhet. FN:s kommité för barnets rättigheter (2012) kopplar deltagande till barns möjligheter att göra sin röst hörd, i processer bland annat mellan barn och vuxna. Elevers möjlighet att bestämma fritt över sina val i skolan är något Wyness (2001) ser en problematik i. Ofta har lärare avsikter med sin undervisning gällande lärandemål de måste uppfylla som krockar med elevers olika viljor (ibid.). En strävan i fritidshemsverksamheten är dock att elever ska ha en frihet att kunna bestämma över sitt deltagande i de aktiviteter som erbjuds (Hjalmarsson, 2013). Vidare lyfter Hjalmarsson (2013) att det finns samtidigt en spänning mellan fritidslärares vilja att göra aktiviteter frivilliga, och deras vilja att uppmuntra eleverna till att delta i aktiviteter, för att kunna främja elevernas utveckling och lärande. Denna spänning innebär enligt Haglund (2015) att fritidspersonals utgångspunkter kan varieras gällande elevers möjligheter till påverka sitt val av deltagande i aktiviteter.

I resultatet framkommer det utifrån elevernas upplevelser att de inte fick möjlighet att bestämma med lärarna om innehållet i planerade aktiviteter lärarna arrangerade. En elev uttryckte "Vi brukar inte få välja vad det är utan det är såna bestämda aktiviteter" (Elev 1b). Eleverna uttryckte dock att de fick bestämma över fria aktiviteter. Detta resultat liknar ett resultat Haglund (2015) lyfter i sin studie där eleverna på ett fritidshem inte fick vara involverade i att bestämma om

tematiska aktiviteter men däremot fick eleverna bestämma över sin fria lek. Andra liknade liknande resultat som har gjorts i tidigare forskning från (Elvstrand, 2009; Sheridan & Pramling Samulessons, 2001) visar att eleverna hade erfarenhet av att bestämma över lekar och aktiviteter som var initierade av eleverna själva, eleverna uttryckte att de dock inte fick inflytande över verksamhetens planerade innehåll. Att elever uttrycker en brist i deras inflytande i undervisningsinnehåll är något som verkar vara återkommande i tidigare forskning som tagits upp (Haglund, 2015; Elvstrand, 2009; Sheridan & Pramling Samulessons, 2001). I läroplanen (Skolverket, 2019) lyfts att elever ska få möjlighet att utveckla sin förmåga till att utöva inflytande genom att vara med och bestämma i planeringen av det vardagliga upplägget för undervisningen. Att ge eleverna möjlighet till att utöva och utveckla inflytande som läroplanen tar upp här blir svårt om eleverna inte får möjlighet till att bestämma med lärare kring undervisningsinnehållet. Ekholm (2004) lyfter för att skolor ska kunna främja demokratiska processer där elever kommer till sin rätt, måste lärare och elever dela samma förståelse för det demokratiska uppdraget skolan står inför. Lärare måste även kritisera sin bärande maktposition yrkesrollen innefattar som existerar i maktrelationen till elever, för att elever ska kunna få möjlighet att utveckla sina demokratiska färdigheter (Ekholm, 2004). Roth (2004) tar upp att elever bör få möjlighet till demokratiska processer och uppmuntras till att ha ett kritiskt förhållningssätt i dessa skeenden.

Från elevernas intervjuvar framkom det att lärarna arrangerade fritidsråd på fritidshemmet. Det fanns en tolkad skillnad mellan elevers inflytande i fritidsråd som planerad aktivitet, kontra andra planerade aktiviteter generellt. Eleverna uttrycker en möjlighet att framföra önskemål i en bok som fritidspersonalen gjort tillgänglig på fritidsråd som planerad aktivitet. En möjlig anledning till denna skillnad kan vara att fritidsråd och klassråd har en förutbestämd demokratiprocess, där medverkade elever förväntas att framföra deras åsikter i ett beslutfattande (Rönnlund, 2013).

Rönnlund (2013) tar upp utifrån läroplanstexterna att det har skett en förskjutning från fokus på formellt styrt elevinflytande i grupsammanhang till informellt individbaserat inflytande. Våra tolkningar av elevernas upplevelser i resultatet visar dock på ett upplevt större fokus på inflytande i formella beslutfattande aktiviteter som fritidsråd till skillnad från elevers individuella inflytande i generella aktiviteter. En likhet till ett mönster som Rönnlund (2013) synliggör utifrån elevernas upplevelser är att det finns en skillnad mellan informellt och formellt elevinflytande i skolan. Formellt elevinflytande som förekommer i formella kollektiva processer, behandlar andra frågor som inte individuellt elevinflytande tar upp (ibid.). Förutom att fokusera på att

implementera mer informellt individuellt elevinflytande i undervisningen, hävdar Rönnlund (2013) att kollektiva organiserade former inte bör läggas helt åt sidan. Utifrån vad eleverna gav uttryck för i Rönnlunds (2013) studie kring organisering av kollektiva inflytandeformer, gör hon en uppdelning mellan representativa kollektiva inflytandeformer som klassråd eller fritidsråd, och alternativa kollektiva inflytande former vilket kan vara beslutfattande i gruppsammanhang inom planerade och fria aktiviteter. Representativa kollektiva inflytandeformer bör dock förändras, eftersom alternativa kollektiva inflytandeformer tyder på högre engagemang hos elever än representativa (Rönnlund, 2013).

7.4 Läromedel som en del av elevernas fritidsmiljö i fria och planerade aktiviteter

I studier med fokus på skolan fysiska miljö har miljön visat sig vara en del som elever uttrycker som viktigt att ha inflytande över. I dessa studier gör eleverna även kopplingar mellan eget lärande och den fysiska miljön, vilket inte eleverna vi intervjuade gjorde. (Elvstrand 2009).

Detta säger läroplanen om olika arbetsmiljöer och läromedel:

skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges aktivt lärarstöd och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning... (Skolverket, 2019:17).

Olika läromedel kan ses som ett material som kan användas som en grund i fria och planerade aktiviteter. Materialen eleverna beskriver i intervjun var kopplade till fria aktiviteter i en inomhusmiljö på fritids.

Utifrån elevers intervjusvar tolkade vi att eleverna upplevde en brist på inflytande i fritidsmiljön gällande läromedlens tillgänglighet, vilket enligt oss uttrycktes som ett intresseområde av eleverna. Två elever sa:

Elev 2: Klick-klick så man kan bygga ihop saker, jättemånga har gått i sönder.

Elev 3: Fler olika legobitar, jag skulle bygga ett tak men legobitarna tog slut efter halva taket.

Fritidsmiljön är de utrymme som de olika aktiviteterna sker i. Är materialvalen ofullständiga för eleverna i dessa utrymmen finns det en risk att de tappar vilja och engagemang för aktiviteterna. Det är viktigt att skolans olika miljöer upplevs engagerande för att öka chansen att eleverna utvecklas till aktiva samhällsmedlemmar i framtiden (Rönnlund 2013:68).

7.5 Slutsats

Vår syfte i examensarbetet är att undersöka hur ett antal elever upplever inflytande och delaktighet i fritidsverksamheten. Detta har vi gjort genom att undersöka hur eleverna upplever begreppen elevinflytande och delaktighet, samt hur eleverna upplever deras möjlighet till att påverka fritidsverksamheten kopplat till inflytande och delaktighet. Vi har delat upp vår slutsats i våra två frågeställningar: Hur upplever eleverna begreppen elevinflytande och delaktighet och hur upplever eleverna deras möjlighet till inflytande och delaktighet i fritidsverksamheten.

7.5.1 Hur upplever eleverna begreppen elevinflytande och delaktighet?

Elevernas uppfattning av delaktighet och inflytande är att det är komplext på det sättet att eleverna har svårt att skilja begreppen åt. Detta utvecklar vi i diskussionsdelen genom en triangelmodell som sätter begreppen i beroenderelation till varandra (Elvstrand 2009). Vi ger sedan en egen tolkning samt exempel ur vår empiriska data som ytterligare nyanserar komplexiteten i begreppen.

7.5.2 Hur upplever eleverna deras möjlighet till inflytande och delaktighet i olika delar av fritidsverksamheten?

De olika delar av fritidsverksamheten eleverna tog upp i vår undersökning var planerade och fria aktiviteter samt läromaterialets användning i fria aktiviteter. Centrala begrepp hos eleverna som de uttryckte kring deras delaktighet och inflytande i ovanstående delar var bestämmande och deltagande. Utifrån planerade och fria aktiviteter, samt läromaterialets användning i fria aktiviteter och de centrala begrepp eleverna tog upp formade vi tre beskrivningskategorier. Inom

varje beskrivningskategori kom vi fram till olika resultat utifrån vår tolkning av den empiriska datan.

Vad som var framträdande i hur eleverna upplevde deras inflytande och delaktighet i planerade och fria aktiviteter var deras möjlighet till inflytande av val och innehåll av dessa aktiviteter. Eleverna uttryckte att de hade ett stort utrymme för att bestämma val och innehåll i fria aktiviteter. Det fanns dock en brist i elevernas möjlighet att bestämma över planerade aktiviteter med lärarna. Tidigare forskning (Haglund, 2015; Elvstrand, 2009; Sheridan & Pramling Samulessons, 2001) stödjer samma brist gällande elevers möjlighet till inflytande i planerade aktiviteter och även en större möjlighet för eleverna att bestämma över aktiviteter de initierade själva. I denna slutsats kan vi konstatera att det finns en potentiell brist i elevers möjlighet till inflytande i planerade aktiviteter innehåll.

En brist som förekommer i planerade aktiviteter är elevers möjlighet till inflytande i deras val av delaktighet i aktiviteterna. Det kan vara positivt med en variation av planerade aktiviteter där vissa aktiviteter tillåter eleverna att utöva inflytande i sitt val av delaktighet i aktiviteten, medan andra aktiviteter inte gör det. Vissa elever uttryckte en vilja att utöva inflytande över sitt val av delaktighet i planerade aktiviteter, medan vissa elever uttryckte att de inte ville ha något inflytande över detta.

Men man kan möjligen tolka att eleverna upplever material eller läromedel, som utgår ifrån deras intresseområden i fria aktiviteter, som något som eleverna vill ha mer inflytande över. Detta ska vi exemplifiera genom att koppla vår empiriska data med forskningsexempel och utdrag ur läroplanen.

Rönnlund (2013) säger i sin avhandling att det är viktigt att skolans olika miljöer, inklusive fritidsmiljön, upplevs engagerande för att öka chansen att eleverna utvecklas till aktiva samhällsmedlemmar i framtiden. Denna slutsats styrker att det kan vara av vikt för fritidslärare att inkorporera elevernas intresseområden gällande läromedel som en del i deras val av material för olika miljöer på fritids.

Eleverna uttrycker även enligt vår tolkning att de inte får möjlighet till inflytande i val av material eller läromedel som finns tillgängliga i fria aktiviteter. De ges istället mer inflytande utifrån vår upplevelse i formella representativa aktiviteter, specifikt fritidsråd diskuteras av

eleverna kopplat till detta. Haglund (2015) uttrycker att forskning relaterat till inflytande och delaktighet i fria aktiviteter i grupp förbises av fritidslärare med fördel för formella aktiviteter som till exempel fritidsråd, vilket stämmer överens med denna slutsatsen.

Eftersom eleverna utgick ifrån deras intresseområden kopplat till materialen som en del av fritidsmiljön, när de blev intervjuade om denna delen i slutsatsen, upplever vi att de uttrycker material i fria aktiviteter som en viktigare punkt att ha inflytande över jämfört med vår tolkning av andra delar av intervjun. Elvstrand (2009) kommer till en slutsats som säger att studier med fokus på skolan fysiska miljö har miljön visat sig vara en del som elever uttrycker som viktigt att ha inflytande över. Detta kan möjligen öka reliabiliteten i vår slutsats gällande denna delen.

7.6 Relevans för fortsatt profession

Vår problemställning vi utgick ifrån i den här uppsatsen, var en uppmärksammas brist i att elevers upplevelser av delaktighet och inflytande i skolan inte uppmärksammas av fritidslärare. Det vetenskapliga problemet vi kopplade till vår problemställning tar upp att det eftertraktades mer forskning kring elevers upplevelser om hur de kommer till uttryck i beslutfattande processer i skolan samt vilka aspekter elever specifikt upplever kan förbättras.

I vår studie (relaterat till tidigare forskning) kom vi fram till att det finns en potentiell brist i elevers möjlighet till inflytande i planerade aktiviteter. I anknytning till vår framtida profession som fritidslärare ser vi en vikt i att fritidslärare uppmärksammar och tar del av elevers upplevelser i samband med planering av undervisningen i fritidsverksamheten. Det är ett krav, i läroplanens del som hanterar fritidshem, att utforma undervisningen utifrån elevers behov, intressen och initiativ (Skolverket, 2019).

Ett exempel som kan användas i fortsatt profession kan vara att kombinera intresse bland eleverna att utföra en specifik planerad aktivitet, med att inkorporera lärandemål för verksamheten som kräver alla elevers delaktighet i aktiviteten. Eleverna uttryckte enligt vår tolkning i intervjuer, att det var viktigt att alla fick chans att delta i planerade aktiviteter vid olika tillfällen.

7.7 Självkritisk reflektion

I detta examensarbetet kan vi i efterhand konstatera att det hade varit positivt och tidsmässigt gångbart med mer insamling av empirisk data. Detta skulle till exempel kunna utgöras av två intervjuade urvalsgrupper med elever inom samma åldersspann, på en annan skola. Det är värt att tänka på att det kanske inte finns tillräckligt med intresserade elevinformanter för att genomföra det sistnämnda inom ett rimligt tidsperspektiv för ett examensarbete med ett kortare tidsomfång.

Under arbetets gång har vi använt oss av fenomenografi som analysmetod och gjort försök att tolka elevernas upplevelser samt hitta skillnader och likheter. Det finns ofta flera olika sätt att tolka en upplevelse på så det kan vara svårt att säga att en specifik tolkning kan anses vara sann eller rätt. Vi vill därmed påtrycka att det vi kommit fram till i denna studie är resultat som grundar sig utifrån våra tolkningar av elevernas upplevelser kopplat till relaterad forskning.

Vi såg en svårighet att finna skillnader mellan informanternas upplevelser eftersom våra urvalsgrupper inte var tillräckligt stora. Dock kom vi fram till fler likheter i informanternas svar som vi kunde sätta i relation med tidigare forskning, vilket vi ser som något positivt. Vårt val att intervjua elever var utmanande eftersom vi inte hade någon tidigare erfarenhet av detta.

Användningen av semistrukturerade intervjuer underlättade då vi kunde förbereda möjliga följdfrågor till informanterna. Dock var en påföljd att vi inte kunde använda oss av tillräckligt många öppna frågor. Eftersom semistrukturerade intervjuer baseras på en blandning av öppna och mer slutna frågor, underlättade detta för eleverna att svara på våra intervjufrågor på ett mer uttömmande sätt. Det vi kan kritisera med valet av intervjuform (semistrukturerad) kopplat till vår fenomenografiska analysmetod, är att dessa kan krocka med varandra, eftersom analysmetoden kräver öppna frågor. Metoden är inte anpassad till de slutna frågor som vi använde oss av i vår intervjuform.

7.8 Förslag till fortsatt forskning

Forskning inom vårt valda ämnesområde upplever vi är en bristvara som det ser ut idag. Rönnlund (2013) nämner att komplexiteten som upplevs kopplat till begreppet elevinflytande har fått fler forskare att engagera sig i att forska i ämnet. Därför vill vi visa på komplexiteten i samband och skillnader mellan de två begreppen vi tar upp (inflytande och delaktighet) i

diskussionsdelen. Detta kan ha en positiv effekt på framtida forskning genom en möjlig ökning i kvantiteten. Utifrån detta kan ett förslag till fortsatt forskning vara att undersöka elevers och lärares upplevelser av delaktighet och inflytande genom större urvalsgrupper.

Utifrån vår tolkning av empirin upplevde vi att eleverna uttryckte en brist på samarbete mellan elever och lärare i fritidsverksamheten. Forskning som belyser och nyanserar samarbete mellan lärare - elev och elev - elev upplever vi även är en bristvara i fritidsverksamheten.

8 Referenslista

Arbetsmarknadsdepartementet (2018). *Lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: Sveriges Riksdag. Tillgänglig på internet:

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20181197-om-forenta-nationernas-konvention_sfs-2018-1197

Aston, Hermione & Lambert, Nathan (2010). Young people's views about their involvement in decision-making. *Educational Psychology in Practice*, Vol. 26, No. 1, pp. 41-51. United Kingdom: Routledge Taylor & Francis. Tillgänglig på internet:

<https://www-tandfonline-com.proxy.mau.se/doi/full/10.1080/02667360903522777>

Brinkkjaer, Ulf & Høyen, Marianne (2013). *Vetenskapsteori för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur.

Christoffersen, Line & Johannessen, Asbjørn (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur.

Doverborg, Elisabet & Pramling Samuelsson, Ingrid (2012). *Att förstå barns tankar: kommunikationens betydelse*. 4., [rev.] uppl. Stockholm: Liber

Ekholm, Mats. (2004). Learning democracy by sharing power: The student role in effectiveness and improvement. I: MacBeath, John & Moos, Lejf (red) *Democratic learning: The challenge to school effectiveness*. (pp. 95-112). London: RoutledgeFalmer. Tillgänglig på internet:

<https://web-b-ebsochost-com.proxy.mau.se/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzk0MjYyX19BTg2?sid=4fe6bbe3-6091-4444-b63f-bb10f8ac4ba2@pdc-v-sessmgr01&vid=0&format=EB&rid=1>

Elvstrand, Helene (2009). *Delaktighet i skolans vardagsarbete* [Elektronisk resurs]. Diss. Linköping : Linköpings universitet, 2009. Tillgänglig på Internet:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-19836>

Emil Hedman, Skolvärlden. 2016. *L: Lägre elevinflytande ger högre status*. Skolvärlden.
<https://skolvarlden.se/artiklar/l-mindre-elevinflytande-ger-hogre-status> (Hämtad 2020-01-24).

Europarådet (2012). Council of Europe strategy for the rights of the child (2012-2015). (Antagen av Europarådets ministerkommitté 15 februari 2012.) Strasbourg, Frankrike: Europarådet.

Dahlgren, Lars-Owe & Johansson, Kristina (2019). Fenomenografi. I: Fejes, Andreas & Thornberg, Robert (red.). *Handbok i kvalitativ analys*. Upplaga 3 Stockholm: Liber.

FN:s kommitté för barnets rättigheter (2012). Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 12. Barnets rätt att bli hörd. Genève, Schweiz: FN:s kommitté för barnets rättigheter. Tillgänglig på internet:

<https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument-for-nedladdning/publikationer/allmanna-kommentarer/ak-12-barnets-ratt-att-bli-hord.pdf>

Forsberg, Eva (2000). *Elevinflytandets många ansikten*. Diss. Uppsala : Univ.

Haglund Björn (2015). Early Child Development and Care, Volume 185, 2015 - Issue 10. *Pupil's opportunities to influence activities: a study of everyday practice at a Swedish leisure-time centre*. Abingdon: Taylor and Francis Group. Tillgänglig på internet:

<https://www-tandfonline-com.proxy.mau.se/doi/full/10.1080/03004430.2015.1009908>

Hjalmarsson, Maria. (2013). Governance and voluntariness for children in Swedish leisure-time centres: Leisure-time teachers interpreting their tasks and everyday practice. *International Journal for Research on Extended Education*, 1(1), 86–95. Tillgänglig på internet:

<https://www.semanticscholar.org/paper/Governance-and-voluntariness-for-children-in-%3A-and-Hjalmarsson/2f4012fe3770d2efb2c2ae0286f78e68fd2a9f3c>

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Kördel Åkerström, Jeanette (2017). *Delaktighet -som rättighet, fenomen och vardagspraktik i hälso- och välfärdsarbete*. Lund: Studentlitteratur.

Lönnerblad Véronique & Ericson Lisa, Unicef, Sverige. 2015. *Elevinflytande tolkas fel i skoldebatten*. Svenska Dagbladet. Tillgänglig på internet: <https://www.svd.se/elevinflytande-tolkas-fel-i-skoldebatten> (Hämtad 2020-01-24).

Molin, Martin. (2004). *Att vara i särklass: om delaktighet och utanförskap i gymnasiesärskolan*. Linköpings universitet: Institutionen för beteendevetenskap. Tillgänglig på internet: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:20962/FULLTEXT01.pdf>

Oscarsson, Vilgot. (red.) (2003). *Elevers demokratiska kompetens – Rapport från den nationella utvärderingen av grundskolan 2003 (NU03) – samhällsorienterande ämnen*. Rapport nr 2005:04. Göteborgs Universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborg.

Roth, Klas.(2004). *Deliberativ praktik och deliberativa samtal som värderingsprocedur*. I: Premfors, Rune & Roth, Klas (red.) *Deliberativ demokrati*. Lund: Studentlitteratur

Rönnlund, Maria (2013). *Elevinflytande i en skola i förändring*. Utbildning & demokrati, 22, ss. 65-83. Örebro: Örebro Universitet. Tillgänglig på internet: <https://www.oru.se/globalassets/oru-sv/forskning/forskningsmiljoer/hs/humus/utbildning-och-demokrati/2013/nr1/maria-ronnlund---elevinflytande-i-en-skola-i-forandring.pdf>

Skolinspektionen. (2016). *Tematisk analys Utmaningar i undervisningen, Många elever behöver mer stimulans och utmaningar*. Skolinspektionen. Tillgänglig på internet: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/analys/2016/analys-utmaningar-i-undervisningen.pdf> (Hämtad 2020-01-24).

Skolinspektionen. (2019). *Skolenkäten våren 2019*. Skolinspektionen. Tillgänglig på internet: <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/0-si/05-statistik/skolenkaten/skolenkaten-vt-2019/totalrapport-skolinspektionen-vt-2019.pdf> (Hämtad 2020-01-24).

Skolverket (2019). *Elevernas delaktighet och inflytande: vad är det och varför är det viktigt?*. Stockholm: Skolverket. Tillgänglig på Internet: <https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/3->

skolansvardegrund/Grundskola/301_Delaktighet_inflytande/del_01/Material/Flik/Del_01_MomentA/Artiklar/V1_1-GY_01A_01_Elevarnas.docx

SOU (2000), Kulturdepartementet. *En uthållig demokrati! Politik för folkstyrelse på 2000-talet*. Stockholm. Tillgänglig på internet: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2000/01/sou-20001/>

Tholander, Michael (2005). Värdegrund, demokrati och inflytande ur ett elevperspektiv. *Utbildning & demokrati*, 14, ss. 7-30. Örebro: Örebro Universitet. Tillgänglig på internet: <https://www.oru.se/globalassets/oru-sv/forskning/forskningsmiljoer/hs/humus/utbildning-och-demokrati/2005/nr-3/michael-tholander---vardegrund-demokrati-och-inflytande-ur-ett-elevperspektiv-.pdf>

Thomas, Nigel. (2007). Towards a theory of children's participation. *International Journal of Children's Rights*, 15, 199-218.

Thornblad, Helene. (2008). *Vems röst väger mest? Barn och vuxna om elevinflytande i skolan*. Rapport om elevinflytande i skolan. Rädda Barnen, Sundbyberg.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Tillgänglig på Internet: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>

Wyness (2001). Children, childhood and political participation: Case studies of young people's councils. *The International Journal of Children's Rights*, 9, 193-212. Tillgänglig på internet:

<https://eds-a-ebshostcom.proxy.mau.se/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=5b504a25-0c8c-4d4c-a585-a99cfca3903c%40pdc-v-sessmgr01>

Åkerlund, Eva-Marie (2016). *Liv i kollektiv: vardagsliv bland ensamkommande ungdomar på institution*. Licentiatavhandling Linköping : Linköpings universitet, 2016 Tillgänglig på internet: <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:954448/FULLTEXT01.pdf>

9 Bilagor

Inledning:

Isak

Jag heter Isak, och jag heter Martin. Vi är två studenter(samma som elever fast för vuxna) som pluggar till fritidslärare på Malmö Universitet. Vi är i slutet på vår utbildning och vill därför göra ett examensarbete, som är som ett stort projekt där vi går in på djupet på någonting vi tycker är intressant. Vi har valt att försöka ta reda på mer om elevinflytande på fritids och vill därför intervjua er om detta.

Isak

Alla frågor vi ställer kommer att handla om fritids, eftersom vi ska bli fritidslärare snart, och vi tycker det är det mest spännande att undersöka. Vi kommer spela in intervjun med en diktafon (inspelnings mic). Det finns en kamera på diktafonen men den har vi stängt av så vi bara spelar in när vi pratar. Våra och era röster kommer spelas in, så jag och Martin sen kan fundera tillsammans över vad ni sagt och skriva något om detta i vårt stora projekt, eller examensarbete som det heter för oss.

Martin

Det här projektet är väldigt viktigt för oss och vi har jobbat länge och noga med allting i vårt projekt om elevinflytande. Hela projektet går ut på att vi vill höra era åsikter och att era åsikter är väldigt viktiga för att ett fritids ska fungera på ett bra/positivt sätt. Vi vill höja och styrka vikten av era åsikter och ert engagemang och inflytande i olika delar av fritids.

Vad får vi ut av det här projektet(elever frågor)/vad har vi för nytta av det här projektet?

Martin

Vi kommer absolut inte nämna några namn eller ens namn på skolan, det är förbjudet för oss att göra det enligt lag. Allting kommer att vara anonymt och vi kommer inte spela upp era röster för någon annan när vi redovisar vårt examensarbete för andra lärare och forskare. Om ni inte vill vara med på intervjun längre av någon anledning har ni rätt att avbryta när ni vill.

Martin

Innan vi börjar intervjua, tänk på att det finns inga rätt eller fel svar, vi vill veta vad alla tycker individuellt i frågorna vi ställer. Vi kommer därför att ställa alla frågor till varje person. Försök tänka ut vad ni tycker själva.

Isak

Har ni några frågor innan vi sätter igång micken?

Frågor om centrala begrepp:

- Vad är elevinflytande för dig?
- Vad är delaktighet för dig?
- Tror ni det finns några skillnader mellan inflytande och delaktighet?

Fortsättning:

- Vad gillar du att göra på fritids?
- Brukar ni ha bestämda lekar/aktiviteter på fritids? Hur ofta?
- Brukar ni ha större projekt/teman som ni jobbar med på fritids? Kommer ni ihåg något projekt ni gjorde på fritids som var kul eller tråkigt?
- Brukar ni få säga vad ni tycker om nya saker eller projekt som dyker upp på fritids?
- Om du hade fått önska något att ta bort eller lägga till på fritids vad skulle det vara?

Fritidsråd:

- Har ni ett fritidsråd på fritids?
- Hur brukar det gå till? Vad brukar ni ta upp på fritidsrådet?

Avslutning:

Avsluta när eleverna inte orkar mer, uppmärksamma tecken på detta.

Är det något ni tänkt på under intervjun ni vill säga eller lägga till?

Vilken diskussion eller fråga upplevde ni var mest/minst intressant under intervjun?

Hur upplevde ni intervjun?

Tid för eventuella följdfrågor från oss om informanternas svar.

Något vi tänkt på?

Något vi vill klargöra i intervjun?

Något svar vi vill göra en ansats att utveckla i intervjun?

Tänka på att styra uppfattningen av begrepp så lite som möjligt. Deras åsikter upplevelser vill vi fånga.

Förklaring elevinflytande, ifall begreppet upplevs svårtolkat:

Elevinflytande är allting som ni får vara med och rösta eller bestämma om på fritids, och det är också de tankar ni har om hur fritids kan förbättras. Det kan vara allt från att köpa in stylvor till att plantera grönsaker eller kryddor eller till exempel att ta bort tavlor ni inte gillar från fritids.

Allting ni kan tänka er där ni får bestämma något själva eller i grupp på fritids.

Delaktighet är att intressera sig för och utföra en aktivitet antingen genom social aktiv delaktighet och genomförande eller lyssnande och genomförande, det vill säga passiv delaktighet.

Ju mer elevinflytande ökar i en aktivitet, ju mer ökar delaktigheten. Delaktighet kan i vissa fall vara en förutsättning för tillgång till inflytande, där vissa uppsatta regler dikterar om eleven får möjlighet att vara delaktig i aktiviteten. Man kan även utöva inflytande i delaktighet och tvärtom (delaktighet i inflytande).